SORTLAND KOMMUNE

Arkivsaknr.:	24/5501
Dok.nr:	24/33385
Arkiv:	FA-Q24
Saksbehandler:	Kristine Røiri
Dato:	09.10.2024

Skisseprosjekt for Sortland torg

Utvalgssaksnr.	Utvalg	Møtedato
PS - 156/24	Formannskapet	27.11.2024

KOMMUNEDIREKTØRENS INNSTILLING

Formannskapet vedtar:

- Saken om skisseprosjekt for torget tas til orientering. Kommunedirektøren kommer tilbake til formannskapet når endelig forslag foreligger.

- Vedtak i k-sak 039/24 om etablering av lekeplass med gummidekke på torget tas ikke opp som en separat sak, men sees i sammenheng med skisseprosjekt for torget.

Formannskapet behandling - 27.11.2024 - PS-156/24

BEHANDLING I MØTE

Forslag fra politikere

Forslag fra SP, foreslått av Rune Stigen Kvannli, Senterpartiet

- Når endelig forslag foreligger skal det legges ved et kostnadsoverslag for gjennomføring. En plan for gjennomføring kan vise et, eller flere byggetrinn.
- Det må drøftes hensynet til aktuelle grunneiere/samarbeidspartnere på det aktuelle arealet
- Det må drøftes hvordan «Blåby-konseptet» kan sikres ved utvikling av torget.
- Det bør drøftes behovet for regulering, eventuelt fremmes sak om oppstart regulering.
- Kommunedirektøren står fritt til å vurderer behov for avklaringer/innspill som er nødvendig for at vi nå skal gå fra ord til handling.

Byplanlegger Kristine Røiri presenterte skisseprosjekt for Sortland torg.

(Vedlegg)

Votering:
Kommunedirektørens innstilling inkl. forslag fra SP enstemmig vedtatt.

Formannskapet PS - 156/24 VEDTAK:
Formannskapet vedtar:

- Saken om skisseprosjekt for torget tas til orientering. Kommunedirektøren kommer tilbake til formannskapet når endelig forslag foreligger.

- Vedtak i k-sak 039/24 om etablering av lekeplass med gummidekke på torget tas ikke opp som en separat sak, men sees i sammenheng med skisseprosjekt for torget.

- Når endelig forslag foreligger skal det legges ved et kostnadsoverslag for gjennomføring. En plan for gjennomføring kan vise et, eller flere byggetrinn.
- Det må drøftes hensynet til aktuelle grunneiere/samarbeidspartnere på det aktuelle arealet
- Det må drøftes hvordan «Blåby-konseptet» kan sikres ved utvikling av torget.
- Det bør drøftes behovet for regulering, eventuelt fremmes sak om oppstart regulering.
- Kommunedirektøren står fritt til å vurderer behov for avklaringer/innspill som er nødvendig for at vi nå skal gå fra ord til handling.

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN

Sortland torg er selve hjerte i blåbyen, sentralt plassert i krysningspunktet mellom Byaksen, Strandgata og havnepromenaden. Som et pulserende hjerte i regionsenteret Sortland fremstår torget både å mangle innhold og være lite opparbeidet.

Vedtatte planer, strategier og prosjekter som KPS, Byplan og Gnist setter fokus på torget som en viktig møteplass. Gjennom de mange medvirkningsprosesser som er gjennomført er det ikke tvil om at det er behov for å opparbeide torget og fylle det med innhold. Torget aktualiseres igjen nå, med øket bevissthet om bo- og næringsattraktivitet og flere pågående prosjekt:

- Omfattende stedsutviklingsprosjekt pågår i sentrum - utvikling av Havnepromenaden og ikke minst plassering av Gaia museumsbygg på torgpiren som er tett knyttet opp mot torget.
- Mindre tiltak for å utvikle torget skjer parallelt: Byforeningen planlegger å etablerer en lysinstallasjon på torget, lekeplass med gummidekke ønskes vurdert, forslag om gresshoppe som kunstprosjekt på torget, i tillegg til utallige dugnader og midlertidige tiltak.

Disse planene og tiltakene kjennetegnes med at de har fokus på å løse begrensede oppgaver eller behov, uten at det er del av et helhetlig grep for byens torg. Kommunedirektøren mener det nå presser seg frem et behovet for å utarbeide et godt konsept for torget som ivaretar helheten og som bidrar til at ulike delprosjekt og tiltak får gjensidig synergieffekt fra hverandre.

Gjennom midler avsatt på driftsbudsjettets post "Byplan - uterom" i 2024, er det igangsatt et begrenset skisseprosjekt med mål om å komme frem til et helhetlig grep på torget som utgangspunkt for å diskutere veien videre. Arbeidet gjøres med utgangspunkt i et bredt kunnskapsgrunnlag og i dialog med grunneiere, næringsliv og innbyggere.

FAKTA I SAKEN

Politiske vedtak i saken

I forbindelse med Sortland torghavnepromenaden er det gjort en rekke vedtak av ulik art:

- I Byplan (20015) er det vedtatt å satse på Byaksen, med Torget som hjertet i blåbyen.
- I Kommuneplanens samfunnsdel (2022) skal det satses på bo- og næringsattraktivitet, der å byutvikling er et viktig virkemiddel.
- GNIST (2022) nasjonalt stedsutviklingsprosjekt som anbefaler kommunen å igangsette et eget prosjekt for torget
- K-sak 046/24 datert 20.06.24 Utredning av alternativ plassering av Gaia museumsbygg anbefalte plassering på torgpiren. Saken ble tatt til orientering og det ble bedt om utredning av forhold i forbindelse med denne plasseringen; arealbehov, infrastruktur og uteområder
- K-sak 039/24 Budsjettregulering 2/24; det blir bedt om å utrede kostnader til etablering av et lekeplassanlegg med gummidekke på torget.

Dagens situasjon

Sortland er handelsby og en viktig møteplass for regionen. Vi er vertskommune for både statlige og kommunale funksjoner. Sentrum er i vekst, stadig flere boliger etableres i sentrum og turismen øker. Sentrum fortettes, noe som bidrar til en mer kompakt og attraktiv by, med Sortland torg som hjerte i sentrum. Det er liten tvil om at behovet for opparbeidelse av torget er stort, det fremstår som slitent og med lite innhold. Dette kommer frem i utallige medvirkningsprosesser, prosjekter og politiske strategier.

Planer og pågående prosjekter

Kommuneplanens samfunnsdel 2022 (KPS) peker på at gode møteplasser og opparbeidede byrom vil bidra til bo- og næringsattraktivitet**.** KPS peker på at dette skal vi få til sammen-"*I lag om fremtias Sortland, raus, attraktiv og bærekraftig"*. Gjennom bred medvirkning har vi et grundig kunnskapsgrunnlag som dokumenterer dette.

I Byplan Sortland (2015) – som er kommuneplanens arealdel for tettstedet, er opparbeidelse av Byaksen med torget som viktigste møteplass, prioritert. Torget representerer møte mellom land og vann og en opparbeidelse vil bidra til å nå målet om at byen skal vende ansiktet mot sundet.

Illustrasjon fra KPS til høyre viser aktiviteter i Blå Hub på torget. Illustrasjonen til venstre viser byens hjerte- torget.

GNISTprosjektet (2022) Nasjonalt prosjekt med fokus på stedsutviklig gjennom innovativ design. Sortlands mål var å jobbe med å etablere et samarbeidsorgan for byutvikling (næringsliv, frivillige og kommune) og å jobbe med møte mellom land og vann. Gjennom prosjektet ble tidligere føringer og medvirkning koblet opp mot nye metoder for dialog med næringsliv og innbyggere. Prosjektet konkluderte med tre anbefalinger til kommunen: 1. Etablere en Byforening, 2. Tilrettelegge bedre for initiativ. 3. *"Prioritere å utvikle et konkret prosjekt for hjertet i Blåbyen - Torget"*

Sortland byforening ble i etterkant er etablert og jobber nå aktivt for samarbeid og utvikling av Sortland

og regionen. De har blitt en viktig møteplass og et sted der utfordringer og muligheter diskuteres på tvers av interesser og fagområder.

Gaia museumsbygg. Museum Nord planlegger å bygge et nytt museum i Sortland. det samarbeides med Sortland kommune om forprosjekt. Det er gjennomført en tomtevurdering, der plassering på torgpiren er anbefalt. Kommunestyret bad i juni om at det måtte gjøres analyse av blant annet tomtebehov, infrastruktur og uterom, *før* formannskapet ville å ta et endelig valg om plassering. det er nødvendig å se denne analysen i sammenheng med utvikling av torget. Museum nord skal i tillegg i gang med en optimaliseringsprosess for selve bygget og innholdet.

Havnepromenaden er et vedtatt satsingsområde. I tillegg til den fysiske opparbeidelse er også i*nnholdet* underveis av stor betydning for dens attraktivitet. Havnepromenaden har mange grunneiere, som stadig bidrar til øket kvalitet, det jobbes nå med å igangsette et helhetlig prosjekt. Sortland kommune, som eiere av torget, er en av mange grunneiere langs promenaden, og det er naturlig at vi bidra i et felles løft for ferdigstillelse av promenaden.

Illustrasjonen øverst viser GNISTprosjektets illustrasjon av havnepromenaden. Illustrasjonen under viser torgets sentrale plassering langs havnepromenaden

Næringsliv. Sortlands næringsattraktivitet er ikke bare avhengig av god tilretteleggelse for næringen, men også av hvordan stedet og byen oppleves som helhet. En attraktiv by, som tilbyr en variasjon av aktiviteter, gode møteplasser og byrom, der både innbyggere, besøkende og det økende antall turister trives, gir positiv synergi til næringslivet.

Ikke bare handel-, kontor- og servicenæringer, men også boligbygging i sentrum, er en viktig næring. Flere boliger i sentrum skaper liv, men øker også behovet for et attraktivt sentrum der beboerne kan oppholde seg ute og ære aktive. Byplan legger også opp til at lekeareal for boliger kan frikjøpes på torget og i Paviljongparken, dette forutsettes at disse har en plan og kan finansieres.

Sortland har merket en økende turisme og med den øker også behovet for en en attraktiv by med gode møteplasser og uterom.

Lekeplass på torget: Kommunestyret bad i sak 039/24 kommunedirektøren om å utrede kostnader til etablering av lekeplassanlegg med gummidekke i stedet for eksisterende "plenstruktur" på torget.

VURDERING

Som beskrivelsen over viser, er det svært mye som peker mot at det er et felles ønske og klart behov for å utvikle og opparbeide Sortland torg. Bred medvirkning, overordnede planer og strategier peker på viktigheten av gode og innholdsrike møteplasser, som inkluderer alle brukere og som gode tiltak for å øke bo- og næringsaktivitet.

Det pågår nå flere parallelle prosjekter som alle har stor betydning for torget, ikke minst har forslag til plassering av Gaia museumsbygg på torgpiren kunne få stor betydning. Administrasjonen anbefaler at det nå jobbes med et helhetlig grep der torget står i fokus. En prosess der vi samarbeide om en helhetlig strategi og tiltak, som kan gi mest mulig synergieffekt for pågående prosjekt, byen innbyggere og dens aktører. Farene er at torget blir et offer for en stykkevis og tilfeldig utvikling som ivaretar enkelte behov uten et fells og omforent grep som kommer alle til gode.

Gjennom GNISTprosjektet er det lagt grunnlag for et godt samarbeid om utvikling av byen gjennom etableringen av Sortland byforening. Gjennom Byforeningens arbeide er det i ferd med å vokse frem en kultur der næringsliv, innbyggere og kommunen har ønske om å samarbeide og bidra til positiv byutvikling, slik også kommuneplanens samfunnsdel legger opp til. I møter som har vært avholdt i forbindelse med skisseprosjektet, er byforening og grunneiere positive til samarbeid og se på muligheten for å aktivere bygningene *rundt* og *på* torget, med mer utadrettede funksjoner.

Gaia museumsbyggs foreslåtte plassering i hjertet av Sortland, ytterst på torgpiren- er en fantastisk, men krevende plass. Administrasjonen mener det er helt nødvendig å se på hvordan museet og torget kan gi hverandre *gjensidig* synergieffekt. Når vi skal jobbe med infrastruktur og uteområder i forbindelse med museet, må vi se utover museets behov. Det må også være fokus på hva som er torgets innhold og kvalitet i dag, hvordan vi kan forsterker dette og tilfører nye kvaliteter. Kvaliteter som også vil øke museets attraktivitet.

Administrasjonen mener det nå har åpnet seg et mulighetsrom der mange positive krefter kan dra sammen for å øke kvaliteten på Sortland torg.

Et skisseprosjekt med et helhetlig grep for torget

Med utgangspunkt i dette, har kommunedirektøren igangsatt arbeidet med å utarbeide et enkelt skisseprosjekt for torget som skal avsluttes i løpet av året. Det anerkjente landskapsfirmaet Atsite fra Oslo gjennomfører det begrensede oppdraget. Arbeidet startet opp med en intensiv arbeidsøkt fra 7.-9. oktober på Sortland med befaringer, kunnskapsdeling og møter med næringsliv, kommune, historielag m.fl.

Målet er å få et helhetlig grep som gir et attraktivt torg som løser ulike etterspurte behov. Et torg som bidra til bo- og næringsattraktivitet både lokalt og regionalt: en festplass, torgplass og et sted der det kan foregå daglig aktiviteter for barn, unge, eldre og folk i alle aldre. Et torg som bidrar til å fortelle vår historie og skape identitet- et sted innbyggerne er stolte av og vil vise frem.

Administrasjonen mener at dersom vi skal lykkes er det også nødvendig å se torget i sin bymessige sammenheng. Hvordan henger torget sammen med et nytt museumsbygg, med havnepromenaden, Strandgata, Byaksen, byrommets fasader og hvordan knytter vi de to kjøpesentrene sammen gjennom torget. Hvordan skape merverdi?

Vedtatte planer og strategier har mål om at vi skal skape byen *i lag*. Kommunen er grunneiere på torget, og administrasjonene mener at skal vi få realisert torget, må vi tenke bredt også i forhold til finansiering og gjennomføring. Bruk av lokale kompetanse, ekstern delfinansiering, trinnvis utbygging og frikjøp av lekeareal kan bidra til opparbeidelse av et nytt og attraktivt torg i hjertet av Sortland.

Et skisseprosjekt vil være et godt utgangspunkt for det videre arbeidet med å realisere drømmen.

Oppfølging av politisk vedtak

Kommunestyret bad i sak 039/24 *om at Budsjettregulering 2/24; tilleggsforslagets/-vedtakets pkt 10. a*t kostnader for etablering av et lekeplassanlegg med gummidekke i stedet for eksisterende «plenstruktur» på torget ble utredet. Administrasjonen vurderer dette som et positivt og viktig signal om at det er politisk vilje til å gjøre konkrete tiltak for å etablere mer aktivitet og lek på torget, og at man tar innspill fra medvirkningsprosesser på alvor.

Administrasjonen mener samtidig at det er svært viktig å se behovet for lek i sammenheng med andre aktiviteter på torget og tilbud til flere brukergrupper.

Når det gjelder selve plenstrukturen på torget, er denne bygget på dugnad med bidrag fra innbyggere og næringsliv og bidrar og til at asfaltflaten brytes. Før denne fjernes må det vurderes om en gummiflate er det riktige alternativet og om et lekeanlegg skal plasseres akkurat her.

De siste årene er det øket skepsis til bruk av gummiasfalt knyttet til at barn vokser opp med mye plastikk i omgivelsene. I tillegg løsner gummigranulat og avrenning bidrar til utslipp av mikroplast i naturen. Mange kommuner har bevist gått bort fra å bruke gummidekke som underlag når de bygger nye lekeanlegg. Gummiasfalt er et relativt kostnadskrevende fallunderlag og det finnes flere gode alternativ som kan vurderes.

Kommunedirektøren anbefaler at utforming, innhold og plassering av et lekeplassanlegg sees i sammenheng med skisseprosjekt for torget. Administrasjonen vil komme tilbake til formannskapet med en sak som omhandler dette.

Personalmessige forhold
Skisseprosjekt for torget er et begrenset oppdrag på ca.3 mnd. og det ledes fra fagenhet Prosjekt og utvikling med bruk av egne ressurser

Økonomiske forhold
Skisseprosjektet har en ramme på kr 200.000 eks mva. Kostnadene for rådgiverne tas som del av driftsbudsjettet midler avsatt i post for «Byplan - uterom»

Folkehelse
En opparbeidelse av torget vil være positivt både for fysisk og psykisk folkehelse. Et attraktivt byrom tilrettelagt for alle med ulike områder og aktiviteter, vil fungere som en lavterskel og inkluderende møteplass. En attraktivt bysentrum vil med stor sannsynlighet føre til at flere går og er i aktivitet.

Klima-, miljø- og naturforhold
Gode byrom gjør en by mer attraktiv, og vil bidra til grønn mobilitet.

KONKLUSJON
Kommunedirektøren ber formannskapet ta arbeidet med en skisseplan for torget til orientering. Videre anbefales at K-sak 039/24 om lekeanlegg på torget ikke følges opp som en separat sak, men sees i sammenheng med konsept for utforming av torget.

Vedlegg:
Presentasjon - Torget- skisseprosjekt November - FS 28.11.24